

meg, temetésén, április 16-án Daróczy Zoltán búcsúztatta.

Az emlékünnepeken életrajzát Gaál István (az Algebra és Számelmélet Tanszék vezetője) ismertette, tudományos munkáiról Pálffy Péter Pál (az MTA Rényi Alfréd Matematikai Kutató Intézetének igazgatója) és Lakatos Piroska (Algebra és Számelmélet Tanszék) tartott előadást. Kertész Andor személyével kapcsolatban Wiegandt Richard (MTA Rényi Alfréd Matematikai Kutató Intézet), Györy Kálmán (Algebra és Számelmélet Tanszék), Daróczy Zoltán (Analízis Tanszék), Berényi Dénes (MTA

Atommagkutató Intézet), Titkó István (Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium), Kónya István tanár úr (Ózd) mondta el személyes emlékeit, valamint Turjányi Sándor (Algebra és Számelmélet Tanszék) olvasta fel Manfred Stern visszaemlékezését.

Az ünnepség fiatalok és idősebbek számára betekintést nyújtott egy olyan tudós életébe, aki saját intézetünkben, saját tanszékünkön élt, dolgozott és alkotott. Az intézet nagyjainak példamutatója, eredményeik ismerete és továbbvitele kovácsolja össze a debreceni matematikusok közösségét évtizedek óta.

Gaál István

Az 1961-ben a végzett évfolyammal. Az első sorban az oktatók:
Erdős Jenő, Tamássy Lajos, Kertész Andor, Gyarmati László, Gyires Béla, Aczél János, Rapcsák András, Gacsályi Sándor, Kántor Sándor

Beszámoló a „Kultúra, társadalom és kálvinizmus a kora újkorban” című szakkönyv bemutatásáról

A Debreceni Akadémiai Bizottság székháza adott otthont 2009. május 19-én a fenti rendezvénynek, a Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetében működő Reformáció-

kutató és Kora Újkori Művelődéstörténeti Műhelye szervezésében, az Országos Tudományos Kutatási Alapprogram, a DAB és a Kálvin Emlékévek programsorozata támogatásával.

Bitskey István professzor, a DAB elnöke köszöntőjében elmondta, hogy a rendezvényen az idei év négy új – a reformáció kutatásához kapcsolódó – kötetének bemutatására kerül sor, hangsúlyozva, hogy a könyvbemutató közelebb hozhat egymáshoz tudományos műhelyeket, a könyvek kapcsán érintett történéseket és irodalmárokat.

Imre Mihály kötetét („*Úton járásnak megírása*”). *Kulturális emlékezet, retorikai-poétikai elvek érvényesülése Szenczi Molnár Albert műveiben*. Bp., Balassi, 2009.) Györi L. János (Debreceni Református Kollégium) és Oláh Szabolcs (Debreceni Egyetem) ismertette, a mű számos új, tudományos hozadékára helyezve a hangsúlyt. Szenczi Molnár Albert műveit is áthatották a reformáció nyelvszemléletét alapvetően meghatározó retorikai-poétikai elvek, melyeket az antikvitás szült és a reneszánsz fedezett fel ismét. Szenczi Molnár Albert irodalmi munkásságát a német protestantizmus koncepcióját szem előtt tartva, a magyarországi reformációt európai kontextusba helyezve és a kortárs kulturális-szellemi mozgalmak ismeretében tudományos alapokra fektetve formálta. A magyarországi protestantizmus formálódását jelentős mértékben befolyásolta, mindennek előtt a Károli Gáspár által fordított Vizsolyi Biblia kanonizálásával. A kulturális emlékezet, mint identifikációs szimbólum Szenczi Molnár Albert tevékenységében az aranykor mítoszát idézi; aki az antropológiai modell valamint a beszédművészeti rendszer dualitásában komplex tudományelméleti eszköztárat teremtett.

Kálvinista csepp a katolikus tengerben: A lengyelországi reformátusok és kulturájuk (Bp., Balassi, 2009.) címet viseli D. Molnár István kötete, melyet Bitskey István a mű legfontosabb eredményeit felvázolva méltatott. A könyv

tizenkét fejezete a 16. sz. közepétől napjainkig mutatja be a 18. századtól már csupán néhány ezres lélekszámú lengyelországi – svájci, francia, skót, olasz, német, litván, holland, magyar és angol-származású – kálvinisták szerepének, sorsának, kultúrájának alakulását. Az ún. történelmi egyházak mellett a református vallás gyökerei is a 16. században alakultak ki, lelkészei elsősorban művelt értelmiségiek voltak. Ennek megfelelően a kötet a képzőművészet és szépirodalom, a zene és oktatás kontextusában tárgyalja a „kálvinista csepp” és a katolicizmus kapcsolatát. A tudományos igényű, elsősorban kultúrtörténeti háttérű könyv az ökomenizmus gondolatát előtérbe helyezve vizsgálja az egyház–társadalom–kultúra trichotómiáját. A reformáció lengyelországi 16. századi térnyerése részben azzal is magyarázható, hogy – mivel a vallási megosztottság a lengyel államra nem volt jellemző – a földbirtokosok szabadon választhattak vallást. Mindez az 1573-as vallási konföderáció biztosította vallásszabadság jegyében zajlott. A könyv történeti áttekintést tartalmazó első részét a kulturális viszonyokat bemutató fejezetek követik, melyek a lelkészképzés alaposságát és fontosságát hangsúlyozva, az irodalom- és nyelvtörténeti szempontokat is vizsgálva adnak átfogó képet a lengyel nyelv és irodalom formálódásáról. A könyv tehát szintézis jellegű; a reformáció terjedését folyamatában és részleteiben tárja az olvasó elé.

A Debreceni Egyetem Történelmi Intézet és az Erdély-történeti Alapítvány közös kiadásában jelent meg a 2008. október 16–17-én Debrecenben és Nyírbátorban megrendezett, *Báthory Gábor és kora* című nemzetközi konferencia előadásait tartalmazó, azonos című kötet (szerkesztette: Papp Klára, Jeney-Tóth Annamária, Ulrich Attila. Debrecen,

2009.), melynek hiánypótló jellegére Barta János professzor (Debreceni Egyetem) mutatott rá ismertetőjében. A kötetben öt nagyobb téma köré csoportosítva közel harminc szerző tanulmánya szerepel, amelyek a korábbi Báthory-képet tudományos alapokra helyezve, korrigálva mutatják be, így a tanulmánygyűjtemény hiányt pótol azzal, hogy nem a szenzációkeltésre törekszik, hanem tudományos alaposan elemzi a fejedelemség ténykedését és korát. A nemzetközi szerzőgárda tagjai tanulmányaikban Báthory Gábor alakját, megítélését, a korabeli Erdély társadalmát, politikai struktúráját, gazdasági és egyházpolitikai viszonyait, az uralkodói udvar mindennapjait mutatják be széleskörű, korábban gyakran figyelmen kívül hagyott, vagy újonnan feltárt történelmi kútfők alapján. Debreceni szemmel különös figyelemre tarthat számot a fejedelemség hajdúpolitikájával foglalkozó fejezet, amelyben a második hajdúfelkelés eseményei mellett, Debrecennek a korabeli hajdúmozgalmakhoz való viszonyát is új szemszögből ismerheti meg az olvasó.

Szintén nagyszabású nemzetközi konferencia ('Calvinism on the Peripheries', Debrecen, 2008. április 24–28.) eredményeként született meg a „*Calvinism on the Peripheries: Religion and Civil Society on the Peripheries of Europe*” címet viselő tanulmánykötet (szerkesztette: Kovács Ábrahám. Bp., L'Harmattan, 2009). Az angol nyelvű tematikus tanulmányok a kálvinizmus és identitás; a nemzetközi kálvinizmus: a kálvinista közösségek az európai perifériákon; a nemzetközi kálvinizmus a latin keresz-

ténység perifériáin; kálvinizmus, vallási pluralizmus és társadalmi etika; a kálvinizmus szerepe a magyarországi nevelésben és vallási gyakorlatban; kálvinizmus, küldetés és kisebbség témaköröket taglalják közel négy évszázad politológiai, teológiai és történelmi aspektusaiból. A kálvinizmus a 16. század végétől terjedt a protestáns Európában, míg a 17. század közepén – a római katolicizmus újbóli térnyerése (rekatolizáció) következtében – háttérbe szorult, és a Skóciában, Hollandiában, Svájcban, Lengyelországban, Csehországban és Magyarországon megmaradt kálvinista közösségek marginalizálódása felvette; ám a század végén az európai felvilágosodás keretei között, az individualista értékek fontosságának hangsúlyozásával újult erővel tört utat a vallási tolerancia.

A magyar- és lengyelországi reformáció szellemisége és szoros kapcsolata a 16. század elejétől tagadhatatlan. A kötetet Kovács Ábrahám (Debreceni Református Hittudományi Egyetem) ismertette, hangsúlyozva az idegen nyelven megjelenő művek fontosságát, amelyek lehetővé teszik, hogy nemzetközi olvasóközönség előtt is ismertté váljanak a magyarországi kutatások új eredményei.

A rendezvényt baráti beszélgetésekbe áthajló, értékes multidiszciplináris eszmecsere és a bemutatott könyvek vására zárta. A Debreceni Akadémiai Bizottság székházában korábban is szervezett ilyen és ehhez hasonló találkozók hasznosságát ezúttal is a viszonylag nagyszámú érdeklődő közönség jelenléte igazolta.

Szálkai Márta – Szálkai Tamás